Oud Nieuws: Weesper Biertrends. Bruin, Wit, Loener, Mol en Princesse-bier

19 aug 2022, 09:14 · leestijd 6 minuten Algemeen Voorlezen

Allegorie op het huwelijk van prins Willem IV en Anna van Hannover (Collectie Rijksmuseum) Foto: Christian Zierleyn

Vorige maand ben ik begonnen met een onderzoek naar Weesper bier. Dat leverde de ontdekking op van de Weesper Bierkolk in Amsterdam. Maar daarmee is het verhaal van het Weesper bier nog lang niet compleet. Ik was zelf vooral benieuwd naar het bier zelf. Hoe smaakte dat?

Stel dat ik op een zonnige zomerdag in 1750 op een terrasje zou gaan zitten bij een Weesper café, welke bieren zou ik dan kunnen bestellen? Dat is een hypothetische vraag, want in die tijd hadden we in Nederland nog geen terrassencultuur. Dat is volgens mij iets van de laatste decennia. Bovendien, Weesp was destijds berucht om het feit dat het hier zo verschrikkelijk stonk, dus de kroegtijger van destijds zocht waarschijnlijk zijn heil in de veilige omgeving van de tap. Welke bieren

werden er dan gedronken in deze tijd? Ik begin bij het artikel uit 1699 waar ik vorige maand ook mee ben begonnen.

Bruin bitter, wit bitter en zoet

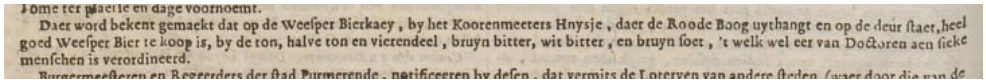
Jome ter plaetse en dage voornoemt.
Daer word bekent gemaekt dat op de Weesper Bierkaey, by het Koorenmeeters Huysje, daer de Roode Boog uythangt en op de deur staet, heel goed Weesper Bier te koop is, by de ton, halve ton en vierendeel, bruyn bitter, wit bitter, en bruyn soet, 't welk wel eer van Doctoren aen sieke menschen is verordineerd.
Burgemeesteren en Regeerders der stad Purmerende, notificeren by desen, dat vermits de Loterven van andere steden, (waer door die van de

In dit artikel worden drie soorten bier genoemd: bruin bitter, wit bitter en bruin zoet. Dat klinkt simpel, maar als je erover nadenkt en het vergelijkt met de bieren van nu, dan komen er toch een heleboel vragen. In Nederland kennen we tegenwoordig het Oud Bruin en dan zijn er de Nederlandse en de Vlaamse versie. Het Vlaamse Oud Bruin is een zuur bier, dus dat valt af. Het Nederlandse Oud Bruin was van oorsprong een bier waarvan de gisting was mislukt. Een mislukt bier dat eigenlijk niet te pruimen was en dat door toevoeging van suiker of andere zoetmiddelen weer drinkbaar werd gemaakt. Dat klinkt niet heel aantrekkelijk, dus als dat Bruin Zoet van destijds hiermee te vergelijken is, dan sla ik dit biertje voorlopig over. Laten we snel naar Bruin Bitter gaan. Ik citeer uit Wikipedia uit het artikel over Bitter Bier.

“Bitter is een Britse bierstijl van een *pale ale*, die kan variëren van goudblond tot donker amber.”

Pale ale

Interessant is wat Wikipedia weet te melden over de geschiedenis van het bitter.
“In 1703 werd het eerst gesproken over het biertype pale ale. Rond 1830 sprak men zowel over een bitter als een pale ale, namen die synoniem waren. Terwijl de brouwers de term pale ale gebruikten, werd door de consumenten vooral de term bitter gebruikt, om onderscheid te maken tussen de pale ale, porter en mild. In de late jaren 1920 begonnen ook de brouwers meer de term bitter te gebruiken voor hun vatenbier.”

Ik concludeer dat er in Nederland al in 1699 gesproken werd over bitter bier. We weten natuurlijk dat Wikipedia niet altijd betrouwbaar is, maar ik heb ook op allerlei andere websites zitten zoeken en ik krijg de indruk dat de geschiedenis van het bier, net als in de oorlog, geschreven wordt door de overwinnaars. De bieren die we nu kennen bepalen onze kijk op de geschiedenis. Heel mooi is dat ook te illustreren aan de hand van witbier. Bij witbier denkt tegenwoordig iedereen aan Hoegaarden en daarop lijkende bieren. Witbier is een beetje zuur en zoet en heerlijk fris op een warme zomeravond. Maar de geschiedenis van witbier gaat terug tot zeker in de middeleeuwen en witbier werd ook veel gebrouwen in Nederland en Duitsland. Het witbier uit Weesp was een bitter witbier. En dat maakt me wel nieuwsgierig. Zou het een kruising zijn van Hoegaarden en een bittere IPA? Ik ken persoonlijk geen bittere witbieren, maar wellicht dat die er inmiddels ook weer zijn. Tenzij we ergens in de archieven van Weesp een recept vinden voor deze bieren, zoals Anker dat heeft ontdekt voor jenever, zullen we nooit weten hoe deze bieren gesmaakt hebben. Dat vind ik wel jammer. Hoe dan ook, zo’n kort lijstje van drie bieren roept meer vragen op dan ik kan beantwoorden.

Loenense Wijze

Ik ga verder met het bericht uit 1700 dat ik vorige keer ook heb laten zien.

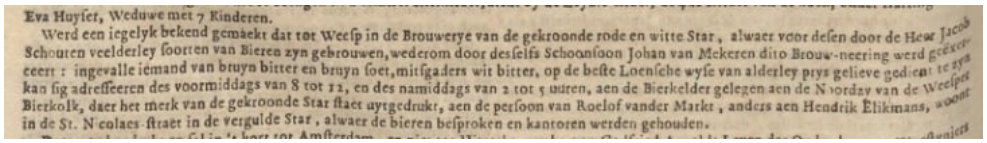
Eva Huyſer, Weduwe met 7 Kinderen.
Werd een iegelyk bekend gemaekt dat tot Weesp in de Brouwerye van de gekroonde rode en witte Star, alwaer voor deſen door de Heer Jacob Schouten veelderley ſoorten van Bieren zyn gebrouwen, wederom door desſelfs Schoonſoon Johan van Mekeren dito Brouw-neering werd geëxercéert: ingevalle iemand van bruyn bitter en bruyn ſoet, mitſgaders wit bitter, op de beſte Loenſche wyſe van alderley prys gelieve gedient te zyn kan ſig adreſſeeren des voormiddags van 8 tot 11, en des namiddags van 2 tot 5 uuren, aen de Bierkelder gelegen aen de Noordzy van de Weeſpoort Bierkolk, daer het merk van de gekroonde Star ſtaet uytgedrukt, aen de perſoon van Roelof vander Markt, anders aen Hendrik Elikmans, woonende in de St. Nicolaes-ſtraet in de vergulde Star, alwaer de bieren beſproken en kantoren werden gehouden.

In dit bericht wordt vermeld dat het Weesper bier ook op Loensche wijze werd gebrouwen. Wat was dat voor een bier? Na enig zoeken kwam ik erachter dat ‘Loensche wijze’ verwijst naar het bier uit Loenen. De eerste vermelding van Loener bier in een krant die ik kon vinden was in de Amsterdamsche Courant van 30 april 1689 en daarna vond ik allerlei vermeldingen door de 18 eeuw en tot in het begin van de 19e eeuw.

Overigens slaat Bronswijkse Mom op Braunschweiger Mumme, een bier dat sinds de middeleeuwen populair was in de scheepvaart, omdat het lang houdbaar was. Wat ik heb kunnen vinden over Loener bier is dat er vroeger twee brouwerijen waren in het dorp Loenen en dat dat bier populair was bij alle rijke Amsterdammers die in de zomer in hun zomerverblijven woonden langs de Vecht. Die dronken het lokale bier uit Loenen en dat beviel kennelijk zo goed dat het Loener bier populair werd en in heel Nederland bierbrouwers bier op Loener wijze gingen brouwen. Inmiddels is er ook weer een microbrouwerij in Loenen die het Loener bier wil doen herleven. Wat er zo bijzonder was aan dat bier uit Loenen, dat is me niet helemaal duidelijk, maar in 1700 werd het dus ook al gebrouwen in Weesp en maakten Weesper brouwers er reclame mee in Amsterdam. De Loener brouwer van nu omschrijft het bier als een IPA. Wikipedia schrijft over IPA:
“India Pale Ale (IPA) is een bierstijl binnen de categorie Pale Ale. Het is een extra hoppig en (vaak) extra bitter bier en werd voor het eerst gebrouwen in Engeland in de 19e eeuw en was bestemd voor de Londense markt.”

“Het Loener bier van nu lijkt op het IPA uit de 19e eeuw”

We kunnen dus concluderen dat het Loener bier van nu lijkt op het IPA uit de 19e eeuw en dat we niet zeker weten of het lijkt op het Loener bier uit 1689.

Bier- en Molbrouwerij te koop

Een volgende interessante advertentie zag ik op 10 maart 1763 in de Amsterdamsche Courant over de verkoop van een Bier- en Molbrouwerij in Weesp.

“Uit de hand te koop, een Neeringryke BIER - en MOL-BROUWERY, genaamd ‘t Gekroonde HOEF-YZER en HENGST, staande tot Weesp en gelegen aan de Rivier de Vegt, zynde de enigste in gem. stadt, voorzien met een spatieus Woonhuis, 2 nieuwe kopere Ketels, kopere Pompen en Pomp-Moolen, Werk en Gyl Kuip verscheide nieuwe Koelbakken, Vaatwerk, Water en Bierschuiten, nog een Moutery met 2 Neesten, een Pakhuis en verdere Getimmertens, waar in Bierkelders en Rosmolen, alles annex den anderen, &c; te bevragen en gem. Brouwery en by de Makel. A. En C. Mensendyk en Fr. Römer Danielsz.”

Deze advertentie geeft een mooi beeld van wat er bij een bierbrouwerij allemaal komt kijken. Water- en bierschuiten, ketels, pompen, vaatwerk, pakhuizen, bierkelders, rosmolen en neesten. Dat laatste woord heb ik opgezocht in het WNT en dat zegt hierover “ Neest, of Eest: Inrichting, in verschillende bedrijven, om stoffen, inzonderheid mout of graan, door hitte te drogen, gewoonlijk een van onderen verwarmde vloer.”

De Mol?

Wat mij ook fascineert is het feit dat het een ‘Bier- en Mol-brouwerij’ betreft. Wat is ‘Mol’ nou weer? Ook dit woord heb ik opgezocht in het Woordenboek der Nederlandsche Taal en dat geeft aan: “MOL: Naam van zekere soort van wit en zoet bier, vroeger inzonderheid te Nijmegen (maar ook elders) gebrouwen, en dan vaak van bier onderscheiden. Is in West-Vlaanderen nog heden eene soort van bier bekend onder den naam van molle.”

Aha, een zoet witbier dus! Niet het wit bitter uit 1699. Waarschijnlijk geïnspireerd op het bier uit Nijmegen, maar ook gebrouwen in Weesp. Ik vind het wel apart dat het zelfs een aparte naam heeft gekregen en niet eens meer bier werd genoemd. Ook dit bier wordt tegenwoordig weer gebrouwen en wie meer wil lezen over mol kan terecht bij een artikel op de website ‘Bier van de Week’.

Princesse-bier

Ik sluit af met nog een biersoort waar ik niet eerder van gehoord heb; het zogenaamde Princesse-bier. In een advertentie van 19 juli 1859 in het Algemeen Handelsblad prijst Weesper bierbrouwerij De Kroon haar Bruin Princesse Bier aan. Ook hier betreft het een biersoort dat ruim een eeuw bijzonder populair was.

De ONDERGETEEKENDEN maken
bekend, dat aan hunne
BIERBROUWERIJ
DE KROON,
te WEESP, voorhanden is BRUIN PRINCESSE BIER.
Weesp, 15 Julij 1859. WISELIUS & Co. (11637)

Ook dit bier wordt sinds enkele jaren weer door verschillende brouwerijen gebrouwen. De website Bier van de Week weet te melden “Princesse bier was hét luxe-bier van de achttiende eeuw. Het was een exportbier dat meer dan 100 jaar voor de IPA al wereldwijd gedronken werd. De naam stamt af van Anna van Hannover, Prinses van Oranje Nassau, vrouw van Willem IV en dochter van King George, koning van Engeland. Princesse bier is een Nederlands bier dat in de negentiende eeuw door bijna alle brouwers in Nederland gemaakt werd.”

Prent

Enkele van de brouwers die het nu weer maken weten nog te melden dat het bier ontstaan is naar aanleiding van het huwelijk tussen Anna en Willem IV in 1734. De foto die ik boven dit artikel heb gekozen is van een prent uit dat jaar. Allegorie op het huwelijk van prins Willem IV en Anna van Hannover, van Matthijs Pool, uit het archief van het Rijksmuseum.

“We hebben nu een eerste indruk van de Weesper bieren die we in vroeger eeuwen konden drinken. Ik had dit stuk oorspronkelijk een paar weken geleden geschreven, voordat ik op vakantie ging. Nu lees ik (terwijl ik van de zon in Umbrië geniet) in het WeesperNieuws over de documentaire over Weesper bier en jenever en dat Wispe binnenkort een historisch biertje lanceert; Wispe Soet - 1635. Dat is geweldig nieuws en een mooie samenloop van omstandigheden nu ik net deze column heb geschreven. Ik ben zeer benieuwd hoe Wispe Soet zal smaken. Of het lijkt op een van de bieren die ik hierboven heb beschreven? Als het recept uit 1635 stamt, dan kan het geen Princesse-bier zijn en ook het Bruin en Wit Bitter vallen af. Blijft over het Bruin Soet en het Mol. Maar of die op Wispe Soet lijken? Daar kan ik op basis van deze krantenknipsels helaas geen uitspraak over doen. Tot slot, als

ik één ding geleerd heb van dit onderzoek, dan is het dat bierbrouwers creatieve lieden zijn die zich al eeuwenlang laten inspireren en leiden door allerlei regionale en internationale trends. Het is leuk dat ook deze traditie in Weesp weer tot leven is gekomen. “

Foto: Christian Zierleyn

Tekst: Christian Zierleyn

Meer Extra

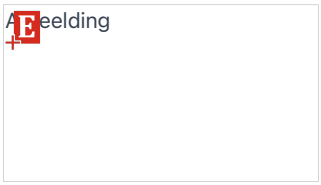

Wie maakt de puzzel compleet? 2 uur geleden

De tableaus van Van Houten

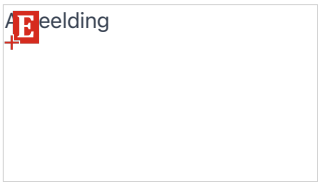

Unieke oude foto’s van Uitermeer gevonden 22 uur geleden

‘Het was een militair terrein, daar mocht je officieel geen foto’s van maken’

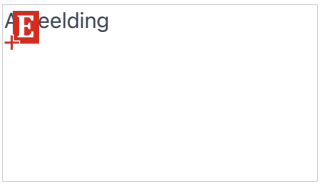

Het meerjarenpan van de bestuurscommissie 8 dec, 10:00

Duurzaam, groen, veilige en goede mobiliteit en gelijke kansen voor iedereen

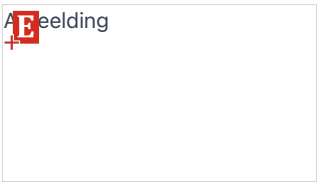

'Herkenbaarheid is hardop lachen' 7 dec, 15:00

Schrijver en cabaretier Philip Walkate spreekt kakkers aan in hun eigen taal.

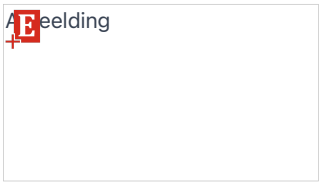

Accommodatie-overzicht Weesp 7 dec, 11:01

Herschikking openbare ruimtes is hard nodig

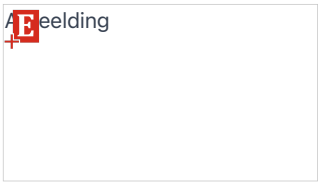

6 dec, 14:02

Weesp Begroot inspireert: deze 18 plannen zitten nu in de toetsronde

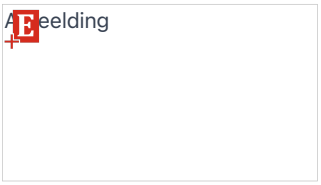

Column Hans Burggraaff 6 dec, 11:15

“Ozo!”

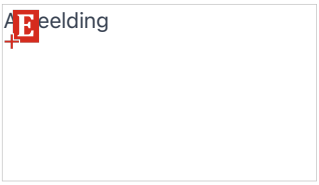

Voor Missie 538 met korte broeken naar school 6 dec, 10:00

Broers Tim (12) en Jens (9) halen geld op voor hun zieke zusje

Meer laden

Laatste nieuws

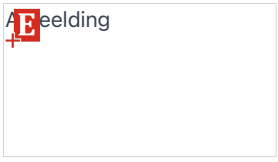

Wie maakt de puzzel compleet?

De tableaus van Van Houten

2 uur geleden

Jarenlang wist niemand in Weesp waar ze waren: de restanten van het Van Houtenmonument. Gered van de sloophamer in de jaren zestig, dat was bekend.

- Bedrijven
- Buurt / wijk
- Cultureel
- Mensen
- Natuur en milieu

Afbeelding

Kerst in de Slijkstraat

3 uur geleden

WEESP Het ‘pleintje’ op de hoek van de Slijkstraat en de Middenstraat staat sinds deze week in het teken van kerst. Een metershoge kerstboom met lichtjes prijkt tussen de winkels..

Afbeelding

Levensverwachting Nederlanders sinds 2019 iets gedaald

20 uur geleden

LNP Net als met alles gaan ook de tarieven van de zorgverzekering volgend jaar omhoog, met gemiddeld 10,10 euro. Hetgeen onder andere de vraag doet opborrelen: hoe is het eigen..

Afbeelding

Opnieuw 17e eeuws schilderij van Weesp ontdekt

21 uur geleden

WEESP - Opnieuw is er een 400 jaar oud schilderij van Weesp opgedoken. Het lijkt sterk op het winterse tafereel anno 1657 dat drie jaar geleden werd ontdekt, met ook nu weer zich..

Afbeelding

Unieke oude foto’s van Uitermeer gevonden

‘Het was een militair terrein, daar mocht je officieel geen foto’s van maken’

22 uur geleden

Uniek, zo noemt onderzoeker René Ros de vijf oude foto’s van Fort Uitermeer die hij sinds kort in bezit heeft. “Deze foto’s komen uit een tijd waarvan we nog geen beeldmateriaal..

Meer laden

Politiek >

Sport >

Zorg >

WeesperNieuws Extra
Met het WeesperNieuws Extra willen we onze lezers informeren over wat er in hun leefomgeving speelt. Dat doen we op journalistieke wijze.

Enter Media
Enter Media is de uitgever van lokale nieuwsbladen en nieuwssites in de regio Gooi- en Vechtstreek en Diemen. Onze titels: BussumsNieuws, DiemerNieuws, Gooi en Eembode, Laarder Courant de Bel, MuiderNieuws, NaarderNieuws, Nieuwsblad voor Huizen, WeesperNieuws.

www.entermedia.nl

DIGITALE KRANT

Bekijk archief

In de mailbox ontvangen

© Copyright Enter Media B.V. Het is niet toegestaan teksten, foto’s of enig onderdeel van deze website over te nemen of te verspreiden zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Gemaakt met behulp van